

Fenntartható közösségek – tájbarát mezőgazdaság

a pannonhalmi tanácskozás résztvevői által 2011. szeptember 17-én elfogadott

közös állásfoglalás

„Ebben a stádiumban az a dolgunk, hogy olyan közösségi formákat alakítsunk ki, amelyekben a civilizáció, valamint az intellektuális és az erkölcsi lét megőrizhető a sötétség új korszakában, mely már itt van a nyakunkon.”

(Alisdair Macintyre: Az erény nyomában)

2011. szeptember 16-17-én Győrött és Pannonhalmán a hazai mezőgazdaság megújulását, a vidéki élet vonzerejének növelését és a táj helyreállítását szolgáló intézkedésekről folytattunk tanácskozást. A résztvevőket az a meggyőződés vezette, hogy az előttünk álló sorsfordító évtizedekben az ország épségét, lakóinak jólétét veszélyezteti, ha nem sikerül a vidék fejlődésének fenntartható útjára rátalálni. Egyetértettünk abban, hogy fenntarthatónak csakis az erőforrásait megőrző, illetve gyarapító fejlődés nevezhető. A magyar vidéket ennek éppen az ellenkezője jellemezte az elmúlt két évtizedben: a teljesítmény romlott, miközben a természeti és emberi erőforrások fogyatkozása példátlan méreteket öltött.

Európa a haladást évszázadokon át a városiasodással és iparosodással azonosította. Civilizációnk elveszítette kapcsolatát élő környezetével, és sikerként könyvelte el a természet egyre fogyatkozó forrásainak pazarlását. Napjainkra az emberhez méltó élet természeti feltételei végveszélybe kerültek. Újra kell gondolni hol élünk, hogyan és miből. Mindez többé nem technikai kérdés, hanem erkölcsi: földi otthonunk, utódaink jövője múlhat a válaszon.

Az ebből fakadó felelősséget csak a maguk sorsáról szabadon döntő közösségek képesek vállalni, míg a kiszolgáltatottság rablógazdálkodásra sarkall. Ebben a meggyőződésben erősítettek meg bennünket a tanácskozást vendégül látó Szent Benedek Rend főapátjának szavai is: „Harmóniát és békességet teremtünk önmagunkban, s ezt a harmóniát visszük át környezetünkre”. Pannonhalma, tanácskozásunk jelképes jelentőségű színhelye nemcsak a művelődésnek, de a célszerű földművelésnek is a legrégebbi iskolája hazánkban. A kulturális közösségként és mintagazdaságként is működő kolostorok mindennapos gyakorlatának vezérelvei autonómia és autarchia (cselekvési függetlenség és önfenntartó gazdálkodás) voltak. A táj és a biológiai sokféleség védelme, a távlatos gondolkodás térhódítása napjainkban is megköveteli, hogy a helyi közösségek hozzájussanak a tényleges önrendelkezés feltételeihez, melyek az alábbiak:

- *A saját erőforrások fenntartható használatára ösztönző gazdaságpolitika*, amely nem a globális mutatókban mért teljesítmény fokozását tekinti a gazdálkodás céljának, hanem a helyi közösségek megerősödését, a vidéki élet minőségének javulását.
- *Élelmiszer-önrendelkezés*: A globális gazdasági hálózatoknak való kiszolgáltatottság enyhítése az alapellátásban és a foglalkoztatásban. Ehhez *a családi gazdaságok és kisvállalkozások számára méltányos versenyfeltételeket biztosító értékesítési, hitel- és földbirtok-politikának* kell érvényesülnie, nem csak szavakban, de tettekben is.
- Falvaink csak akkor fognak talpra állni, ha a bennük keletkező jövedelem helyben marad. Ehhez mindenekelőtt *a földtulajdon és a földhasználat terén kell növelni az ott élők részvételét.*

Korlátozni kell a mezőgazdasági nagyüzemek kiterjedését, gátat kell vetni terjeszkedésüknek. A hagyományos tájhasználatban jártas helyi közösségek gazdasági szerepének megerősítése biztosíték az ökológiai egyensúly fenntartására. A földhasználat joga tehát őket illeti. Ezt az elvet a legkövetkezetesebben a jelentős természeti értékű területeken kell érvényesíteni. Kíváncsún tartjuk a közösségi földtulajdon helyreállítását, elidegeníthetetlenségének kimondását a legelőkre, erdőkre, vizes élőhelyekre.

- Az együttműködés és közös felelősségvállalás pótolhatatlan, elemi kereteit a *települési önkormányzatok* biztosítják – meg kell erősíteni őket ebben a szerepükben. Az új közigazgatási egységek kialakításánál pedig a történelmileg kialakult bioregionális adottságokat is figyelembe kell venni.
- A tájgazdálkodás és a közösségek szerveződése megkívánja a *helyi tudás megbecsülését és gyarapítását*. Ezt a törekvést ellehetetleníti a képzés és a szakképzés intézményeinek központosítása. Ezért a társulás előnyeit felhasználva, ahol lehet, *az általános iskola helyben tartására* kell törekedni.

Munkánk olyan kezdeményezésekhez kapcsolódik, melyek a vidékiek jobb megélhetését, önbecsülésük és közösségeik erősödését a tájadottságokhoz alkalmazkodó gazdálkodás korszerű formáinak elterjedésétől remélik. A biológiai sokféleség megőrzésén és kíméletes hasznosításán alapuló elgondolások egyszerre ígérnek több munkalehetőséget a helybelieknek, hagyományos tudásuk felértékelődését, a gazdaszemlélet újrachonosítását, bátorítást a családi és közösségi vállalkozások számára, valamint a fiatalok erősebb kötődését szülőhelyükhöz.

Az együttgondolkodás során támaszkodhattunk a tanácskozás szervezője, a Jövő Nemzedékek Országgyűlési Biztosa Irodája (JNO) által támogatott stratégiai kutatásokra is, melyek az ökológiai és szociális fenntarthatóság szempontjából vizsgálták a vidéki társadalomban az elmúlt évtizedekben végbement drámai változásokat. E kutatások eredményei a biztos éves jelentéseiben is megjelennek.

A tanácskozáson négy szekcióban folyt a munka. Ezek:

1. *Helyi piacot a helyi termékeknek!*
2. *Egészséges, helyi élelmiszert az iskolai közétkeztetésbe!*
3. *A gyümölcsfa-fajták tájadottságokhoz alkalmazkodó sokféleségének helyreállítását, védelmét!*
4. *Gyógyító növényeink szélesebb körű hasznosítását!*

A továbbiakban a résztvevők e négy munkaterületen, illetve az azokhoz kapcsolódó oktatás-nevelés kérdéskörében kialakult közös álláspontját foglaljuk össze. Tesszük ezt abban a reményben, hogy javaslataink hatást gyakorolnak a közvéleményre, meghallgatásra találnak a döntéshozóknál, és bátorítást jelentenek ismerős és ismeretlen szövetségeseink számára szerte az országban és a Kárpát-medencében.

A résztvevők támogatják a Vidékfejlesztési Minisztérium új Nemzeti Vidékstratégiáját. Olyan köznapi és gyakorlatias cselekvési programokról tanácskoztunk, melyek a stratégiával összhangban, döntő lökést adhatnak a vidéki társadalomban megindult egészséges folyamatoknak, és sikerre vihetik az agráriumban az *ökológiai rendszerváltozást*.

1. Helyi piacot a helyi termékeknek!

Az élelmiszer-önrendelkezés helyreállítása a helyi közösségek megerősödésének alapfeltétele. Ez fordítva is igaz: csak az egymásban és önmagukban bízó emberek összefogása teheti sikeressé a helyi forrásokra épülő gazdasági kezdeményezéseket. A termelő és a fogyasztó közötti távolság lerövidítése egyaránt szolgálja a minőségi élelmiszerellátást és a gazdálkodók jobb megélhetését. A jó gyakorlatok terjedésének azonban sokféle, súlyos akadályával kellett szembesülnünk. A piac kiépítéséhez, közös értékesítési, feldolgozóipari, logisztikai vállalkozásokhoz sokszor nem mozgósítható kellő mennyiségű termék, illetve termelő. A helyi termék piacra jutását számos életidegen jogszabály és a jogi keretek összehangolatlansága is gátolja. A kölcsönös bizalmatlanság légköre kedvez az egyre átláthatatlanabb jogi dzsungel burjánzásának. Elemi érdekünk, hogy a bizalom helyreálljon az emberek között, valamint az állam és polgárai között. Ez a tisztességes piaci magatartás terjedésének elemi feltétele.

Javaslataink arra irányulnak, hogy

- a helyi termékek kínálata szélesedjék, és ezek esélyhez jussanak a piacon;
- a termelés, feldolgozás és értékesítés jogi szabályozása egyszerűsödjék;
- a helyi közösségek megerősödjének és az együttműködés új formái elterjedjenek.

Mindennek megvalósítása érdekében a résztvevők a következő tennivalókat fogalmazták meg:

Földbérlet – földbirtok

1. A Nemzeti Földalap kezelésében lévő földek bérleti jogának odaítélésére vonatkozó pályázatok elbírálásánál a helyben lakók kis- és közepes méretű gazdaságait, illetve a családi gazdálkodókat részesítsék előnyben. Csak azt tekintsék családi gazdaságnak, ahol a pályázó közeli hozzátartozóival együtt legfeljebb 300 hektáron gazdálkodik. A családi gazdaság fogalmával visszaélőket zárják ki a pályázati lehetőségekből.
2. A pontozási rendszer ne részesítse előnyben azokat a nagyméretű állattartó telepeket, melyek nem a helyiek tulajdonában vannak.
3. A pályázatokat helyrajzi számonként, vagy a kisebb gazdálkodók számára is ésszerűen megművelhető nagyságú területekre írják ki.
4. A pályázatokon egy mezőgazdasági üzem se juthasson 150 hektárnál több földhöz. A helyi közösségek érdekeinek szem előtt tartásával felül kell vizsgálni a mezőgazdasági nagyüzemek földhasználati szerződéseit.
5. A földbérleti pályázati rendszert tegyék egyszerűvé, átláthatóvá, hogy a gazdálkodók maguk is elkészíthessék pályázataikat. A regisztrációs díj és a pályázati biztosíték minimális legyen, hogy ezek ne zárják ki a kisebb gazdálkodókat a földbérlet lehetőségéből.

A tisztességes gazdálkodói magatartás védelme

6. Az élelmiszerek és helyi termékek piacán fel kell számolni az illegális kereskedelmet. A hatóságok a legnagyobb szigorral lépjenek fel a szervezett bűnözés, a nepperek ellen (különösen a zöldség-, gyümölcs- és húskereskedelem terén). A mezőőri rendszer és a helyi közbiztonság megerősítése is szükséges ahhoz, hogy az elvetett magból a terményt be is lehessen takarítani.
7. A gazdálkodóknak is tenniük kell a tisztességes kereskedelemért: a maguk eszközeivel gátolniuk kell a kistermelői, őstermelői értékesítési lehetőségekkel visszaélőket. Gazdasági és közösségi szankciókat kell alkalmazni a csalókkal és a rossz minőségű terméket árusítókkal szemben: ki kell közösiíteni azokat, akik a gazdák jó hírnevét rontják.

Jogi akadálymentesítés

8. A vidéki életről szóló kerettörvény megalkotását kívánjuk. E jogszabályban szabályozni kell azokat az alapvető jogokat és kötelességeket, melyek a vidéki közösségekre vonatkoznak. Ide értendő például a falusi állattartás lehetőségének fenntartása, az energetikai, élelmiszer- és víz-önellátás joga, a falusi településkép megőrzése.
9. Az innovatív, a helyi közösségek boldogulását, önsegítését támogató jó példák jelentős része települési önkormányzatok, lendületes és kreatív polgármesterek érdeme. Sokszor az önkormányzat a település utolsó szellemi központja, munkáltatója. Elfogadhatatlannak tartjuk ezért az önkormányzati rendszer központosítására irányuló törekvéseket. Gazdasági és társadalmi szempontból is indokolt a kistelepülési önkormányzás és közszolgáltatások fenntartása, a helyi közösségek ösztönzése arra, hogy találják meg önfenntartásuk sajátos útjait.
10. A kisleptékű feldolgozást, szövetkezést, helyi értékesítést, állattartást jelenleg ellehetetlenítő, vagy ésszerűtlenül megnehezítő jogszabályokat le kell bontani törvényi, rendeleti és egyéb szabályozási szinteken. Erre tárcaközi bizottságot kell létrehozni civil szakértők bevonásával. A bizottság érjen el egy éven belül kézzelfogható eredményeket a jogi akadálymentesítésben.
11. A szövetkezetek elismeréséhez, illetve támogatásához szükséges bevételi küszöböt szállítsák le 10 millió forintra, hogy a kisebb léptékű összefogások is esélyhez jussanak.
12. Meg kell alkotni a „háztáji termelés” jogi meghatározását az olyan kisleptékű termelők számára, akik nem állítanak elő piacra vihető mennyiséget, legfeljebb háztól árusítanak. E kategóriában a gazdálkodókkal szemben támasztott adminisztratív és higiéniai követelményeket a minimálisra kell csökkenteni.
13. Meg kell alkotni a kézművesség jogi meghatározását. Lehetővé kell tenni, illetve egyszerűsíteni kell a kézműves termékek piaci értékesítését.
14. Teremtsék meg az egyszerűsített közösségi értékesítés lehetőségét. A szövetkezés előszobájaként lehetőséget kell biztosítani arra, hogy a gazdák önálló kistermelői státuszukat megőrizve egyszerű és olcsó adminisztrációs és adózási feltételek mellett más termelőt vagy értékesítőt bízassanak meg azzal, hogy terméküket a kistermelőkre vonatkozó feltételekkel árusíthassa, amennyiben igazolni tudja annak eredetét.
15. Az állattartás szabályozásánál a természetközeli tartásmódot és a kisüzemet részesítsék előnyben – az így előállított terméknek a nemzetközi piacon is összehasonlíthatatlanul kedvezőbbek az értékesítési esélyei.

Turizmusfejlesztés

16. A helyi turizmus tervezésének (a TDM-nek) legyen része a helyi termék értékesítése. A falusi szállásadók lehetőség szerint helyi termékkel kínálják vendégeiket. A falusi turizmust szabályozó jogi kereteket helyre kell állítani.

ÁFA-csökkentés

17. Az élelmiszerek általános forgalmi adóját (ÁFA-ját) a legkedvezményesebb (5%-os) kategóriába kell sorolni. E nélkül a kistermelői, őstermelői termékek nem válhatnak versenyképesek a nagyüzemi termékekkel szemben.

Anyagi támogatás

18. Elérhetővé kell tenni olyan támogatásokat, melyek a kisebb gazdaságok vagy éppen a háztáji termelés eszközellátottságát javítják. Egy több tízmilliós munkagép árából több kisebb gazdaságot fel lehetne szerelni.
19. Alakítsák ki a fiatal gazda életpálya-modellt, mely segíti a kezdő gazdálkodók hozzájutását az alapvető termelési eszközökhöz (föld, tőke, tudás).
20. Gazdabank létrehozása szükséges, mely a mezőgazdasági tevékenység speciális igényeire tekintettel kínál kedvezményes hiteleket.
21. A tanyaprogramot az egész országra ki kell terjeszteni és biztosítani kell a támogatás megfelelő kereteit.

Társadalmi integráció

22. A helyi termékfejlesztés nem csak gazdasági cél, hanem társadalmi integrációs kérdés is. Az értelmes munkához jutó munkanélküliek és szegény emberek visszanyerhetik emberi méltóságukat, újra utat találhatnak a közösséghez. A tartós munkanélküliek foglalkoztatását, közmunkaprogramokat szociális rehabilitációs feladatnak is kell tekinteni és ennek megfelelően kell megtervezni.
23. Magyarországon csaknem 600.000 ember él fogyatékkal. Bevonásuk a mezőgazdasági munkába segítheti a munkanélküliség enyhítését, egyben értelmes, tartalommal teli életet biztosíthat a nehéz sorsú embereknek. Ezért modellprogramok indítását javasoljuk a fogyatékkal élők mezőgazdasági foglalkoztatására.

Tanácsadás

24. Ki kell alakítani a gazdák számára a könnyen, olcsón elérhető, naprakész, és érdemi segítséget nyújtó tanácsadók rendszerét. A Magyar Agrárkamara tanácsadói hálózata ma nem mindenütt felel meg ezeknek a követelményeknek.
25. A falugazdászok szolgáljanak a gazdálkodók számára kormányablakként, melyen keresztül egyszerű, közérthető formában juthatnak mindahhoz az információhoz, ami a gazdálkodáshoz nélkülözhetetlen.

Helyet a helyinek!

26. A helyi boltokban jelenjenek meg a helyi termékek. Ki kell terjeszteni az „Adj egy méter esélyt a helyinek!” mozgalmat. Törekedni kell arra, hogy a fogyasztó ismerje fel: a közösséget támogatja, ha helyi terméket vásárol.

2. Egészséges, helyi élelmiszert az iskolai közétkeztetésbe!

A jövő nemzedékek országgyűlési biztosa és az oktatási jogok biztosa májusi felhívásában sürgette, hogy teremtsék meg az ellenőrzött forrásból származó, egészséges és jó minőségű helyi termékek túlsúlyát az iskolai, óvodai és bölcsődei közétkeztetésben. Ez kedvezően befolyásolná a fiatalok egészségi állapotát és táplálkozási kultúráját, továbbá erősítené helyi kötődésüket. Ugyanakkor tartós, kiszámítható keresletet támasztana, ami növelné a gazdák vállalkozási hajlandóságát és új munkalehetőségeket teremtené helyben. Mindehhez a közétkeztetés reformja érdekében felállított tárcaközi bizottságnak el kell hárítania azokat az elemi akadályokat, amelyek jelenleg lehetetlenné teszik a tanácskozáson megismert jó gyakorlatok terjedését.

1. A közétkeztetési feladatok ellátásának joga minden körülmények között a helyi közösséget illesse meg. A tanácskozás résztvevői e feladatra az önkormányzati fenntartású konyhákat, vagy a helyi nonprofit közösségi vállalkozásokat tartják a legalkalmasabbnak.
2. A beszállítók és a közétkeztetési feladatot ellátó szervezet közötti szerződés tartalmazza a termelők megélhetési, illetve az intézmények ellátási biztonságának feltételeit. A beszállító gazdaságok viselhessék a „közétkeztetési szállító” védjegyet, s ez váljon a jó minőség biztosítékává.
3. A közétkeztetést és gyermekélelmezést szabályozó miniszteri rendelet mielőbbi hatályba lépését sürgetjük. A rendelet kötelezze az intézményfenntartókat az ellátás megfelelő minőségének biztosítására, a táplálék összetételére vonatkozó előírások betartására, valamint arra, hogy részesítsék előnyben a helyi forrásból származó egészséges táplálékot és az ökológiai gazdaságból származó termékeket. Ez az elv érvényesüljön következetesen a területet érintő valamennyi pályázati kiírásban is.
4. Az iskolai büfék és automaták működéséhez külön ajánlás és jogszabály szükséges. Ezekben a helyi termék is jusson meghatározó szerephez.
5. A közétkeztetési tevékenységet vonják ki a jelenlegi közbeszerzési törvény hatálya alól.
6. A közétkeztetést úgy kell szabályozni, hogy a helyi beszállítók eséllyel pályázhassanak, és érvényesíteni lehessen a minőségi, táplálkozás-egészségügyi és ökológiai szempontokat!
7. A közétkeztetés reformján dolgozó tárcaközi bizottság jelölje meg az intézményi konyhák felújításának, az étkezési normatíva terén mutatkozó szélsőséges regionális egyenlőtlenségek mérséklésének, továbbá a termelők ösztönzésének anyagi forrásait.
8. Az iskolai, óvodai és bölcsődei kertek, konyhák és konyhakertek kialakításánál vegyék figyelembe, hogy ezek az intézményekben zajló nevelő-oktató tevékenység fontos, a tanteremmel egyenrangú színterei.

3. A gyümölcsfa-fajták tájadalomszociológiai alkalmazkodó sokféleségének helyreállítását, védelmét!

Magyarországon jelentős fajtagyűjtemények vannak, azonban jelenleg nem folyik rendszeres fajtagyűjtés. A paraszti gazdaságok eltűnésével a Kárpát-medencében ma még fellelhető 8-10.000 gyümölcsfajta túlnyomó része kiesett a termelésből, egyedeik száma rohamosan csökken. A Kárpát-medencei Gyümölcsész Hálózat a tájfajták megőrzésére és a gyümölcsész-kultúra terjesztésére vállalkozott. A génmegőrzés és a fenntartható gyümölcsészet érdekében a Hálózat, három történelmi keresztény egyház, a vidékfejlesztési tárca, a Génmegőrzési Tanács képviselője, valamint a jövő nemzedékek országgyűlési biztosa együttműködési megállapodást írt alá. A szekció ennek megvalósításáról tanácskozott, s a résztvevők egyetértésre jutottak az alábbiakban:

1. A fajták megőrzése csupán az első, elengedhetetlen lépés a tájgazdálkodás elveinek megfelelő gyümölcsészet megújításában. A fajták magukon viselik a közösség ujjlenyomatát: sajátosságaik elválaszthatatlanok a művelés módjától, a helyi közösség értékrendjétől és tárgyi kultúrájától.
2. Cél, hogy a hagyományos fajtákat a helyi emberek maguk gyűjtsék, szaporítsák és újratelepítsék fajtagyűjteményekbe vagy termelő gyümölcsösökbe („on-farm” génmegőrzés). Emellett a gyűjtők és gazdálkodók további célja a gyorsan változó természeti feltételekhez és fogyasztói igényekhez egyaránt alkalmazkodó új változatok kialakítása és a tájgazdálkodás elveinek legjobban megfelelő művelésmódok kidolgozása is. A mozgásteret a

helyi közösség önbecsülésének és összetartozásának erősítését, a helyi emberektől korábban elvont feladatok visszavételét is szolgálja.

3. Szükséges, hogy a gyűjtés szakszerűen folyjék, az adatokat nemzetközileg elfogadott ismérvek szerint összesítsék. A fajták felméréseivel együtt a fákhoz és gyümölcsösökhöz fűződő helyi tudást is rögzíteni kell. Fontos, hogy a gyűjtésbe a fiatalság is bekapcsolódjék és elsajátítsa a gyümölcsészet alapismereteit. Képezzék ezek a tudnivalók (az oltástól a lekvár főzéséig, a fajták megkülönböztetésétől a nemesítésig) az általános iskolai tananyag részét, a fajtagyűjtemények, faiskolák és gyümölcsösök pedig biztosítsanak helyet a gyakorlati tanuláshoz.
4. A gyümölcsész hálózat az egyes régiókban tanfolyamokat, ismeretterjesztő rendezvényeket szervez és közreműködik egy tájékoztató kiadvány megjelentetésében.
5. A megállapodásban résztvevő felek még az idén kijelölik a szakmai munka regionális központjainak helyet adó mintaprogramokat, melyek a hagyományos gyümölcsfa-fajtákat őrző gyűjteményes kertekhez és génbankokhoz kapcsolódnak. A regionális, illetve országos koordinációval járó feladatok ellátása gyakorlott szakemberek alkalmazását kívánja meg.
6. A mozgalomba bekapcsolódó gazdálkodók, gyülekezetek, önkormányzatok, iskolák, civil szervezetek gondoskodnak a gyümölcsösök telepítésére alkalmas telkekről, megszervezik a helyi gyűjtést, és megismerik a gyümölcsösökhöz kapcsolódó tevékenységeket, különös tekintettel a gyűjtőmunkára. Legkésőbb a tavaszi faültetés idejéig sor kerül a fajtagyűjteményektől igényelhető különböző fajtájú oltványok számának felmérésére.
7. A termesztés, tárolás, feldolgozás és értékesítés feltételeinek fokozatos megteremtésével a lehetséges haszonvételi módok sokféleségének felelevenítésével a mozgalom bebizonyítja a tájgazdálkodás megvalósíthatóságát, gazdasági jelentőségét, tájat gazdagító hatását.
8. A felek kidolgozott javaslatokkal fordulnak a kormányzati szervekhez a jogszabályi akadályok elhárítása érdekében (pl. faiskolai rendelet, út menti gyümölcsfák helyzete, agrár-környezetgazdálkodási támogatás stb.).

4. Gyógyító növényeink szélesebb körű hasznosítását!

A gyógynövények gyűjtése, termesztése, feldolgozása és forgalmazása

- kitüntetett figyelmet érdemel, mint a hagyományos orvoslás hatékony eszköze az egészségmegőrzés terén, melyet évszázados tapasztalat igazol;
- jól példázza, hogy a biológiai sokféleség fenntartása elválaszthatatlan a kulturális sokféleség, azaz a regionális adottságokhoz kapcsolódó helyi tudás megőrzésétől;
- munkaintenzív ágazat, amely különféle képzettségű embereknek nyújt megélhetést;
- olyan térségek népességmegtartó képességét erősítheti, amelyek természeti értékekben gazdagok, megélhetési lehetőségekben azonban szegények.

Sajnálatos, hogy ezek a megkülönböztető vonások sem a jogi szabályozásban, sem a pályázati rendszerben nem tükröződnek kellőképpen. A tanácskozás résztvevői a fenti tevékenységek erőteljes ösztönzését javasolják.

Jogalkotással kapcsolatos javaslatok

A tradicionálisan használt gyógynövények nagy része nem sorolható be aggálytalanul egyik, az uniós jog által ismert és elismert termék kategóriába sem: egészségmegőrző-betegségmegelőző hatásuk az élelmiszerektől, előállításuk és felhasználásuk módja pedig a gyógyszerektől egyértelműen megkülönbözteti őket. Kijelenthetjük ezért, hogy a gyógynövény-készítmények besorolására Európa-szerte alkalmazott különböző köztes kategóriák megszüntetésére irányuló törekvés eleve életszerűtlen és elhibázott az Unió részéről. Ennek a valóságban ténylegesen létező határterületnek a szabályozását jól szolgálta a Magyarországon 1987 óta létező gyógytermék kategória, amelynek fenntartása és az uniós joggal való összhangjának megteremtése nemzeti érdekünk.

A fentiek érdekében javasoljuk:

1. Tárcaközi Bizottság létrehozását a Vidékfejlesztési Minisztérium, a Nemzeti Erőforrás Minisztérium és a Nemzetgazdasági Minisztérium részvételével.

A Tárcaközi Bizottság szakértők, valamint a gyógynövények gyűjtésében, termesztésében, feldolgozásában és értékesítésében érdekelt képviselőinek bevonásával tekintse át a gyógynövényt tartalmazó termékek teljes szabályozási spektrumát (élelmiszerek, étrend-kiegészítők, gyógytermékek, gyógyszerek, orvostechikai eszközök, állatgyógyászati készítmények, kozmetikumok stb.), és dolgozza ki az ágazat átfogó szabályozási és támogatási koncepcióját.

2. A gyógyszernek nem minősülő gyógyhatású anyagok és készítmények nyilvántartásáról és forgalomba hozataláról szóló 10/1987. (VIII.19.) EüM rendelet módosítását.

Az emberi alkalmazásra kerülő gyógyszerekről és egyéb, a gyógyszerpiacot szabályozó törvények módosításáról szóló 2005. évi XCV. törvény (Gytv.) 2011. július 1-jén hatályba lépett módosításával¹ a jogalkotó megteremtette a gyógytermék kategória fennmaradásának jogalapját. Új nyilvántartásba vételi és forgalomba hozatali engedélyek kiadására azonban a hatályos szabályozás szerint nincs lehetőség, továbbá nem egyértelmű, ki dönti majd el, melyek azok a termékek, amelyek valamennyi sajátosságukat figyelembe véve a hagyományos növényi gyógyszer kategóriába sorolhatók. Ezért javasoljuk, hogy a jogalkotó a 10/1987. (VIII.19.) EüM rendelet, valamint az egyéb kapcsolódó jogszabályi rendelkezések módosításával szilárdítsa meg a gyógytermékek helyzetét, és tegye lehetővé növényi alapú gyógytermékek forgalomba hozatalára vonatkozó új engedélyek kiadását.

3. A kistermelői élelmiszer-termelés, -előállítás és -értékesítés feltételeiről szóló 52/2010. (IV.30.) FVM rendelet módosítását.

Az 52/2010. (IV.30.) FVM rendelet megfelelő módosítása lehetőséget teremthet arra, hogy a kistermelői tevékenység jobban bekapcsolható legyen a gyógynövény-termékek előállításának rendszerébe. Javasoljuk tehát, hogy a módosítás keretében biztosítsák a gyógynövények és a belőlük készült gyógynövény-termékek kisléptékű (marginális) forgalmazásának lehetőségét.

Az ágazat támogatási rendszerének kidolgozása

4. A mindenkire kiterjedő, kötelező minőségbiztosítás közös érdek, ennek terheit azonban – tekintettel a nemzetközi versenyképesség megteremtéséhez fűződő gazdaságpolitikai érdekre – az állam nem háríthatja teljes mértékben a gazdálkodókra. Kívánatos tehát a

¹ Gytv. 32. § (9) A 2011. március 31. napján már forgalomban lévő olyan gyógyszernek nem minősülő gyógyhatású anyagok és készítmények, amelyek valamennyi sajátosságukat figyelembe véve a hagyományos növényi gyógyszerek kategóriájába sorolhatók, gyógyhatásra való hivatkozással lejáratí idejükig, de legkésőbb 2013. április 1. napjáig forgalmazhatóak.

minőségbiztosítási rendszerekhez való csatlakozás állami támogatása, különösen a kevésbé tőkeerős kis- és középvállalkozások (kistermelők, őstermelők) esetében.

5. Támogassák a kutató-fejlesztő tevékenységet, úgy a biológiai alapok (fajtaelismerés, fajtafenntartás), mint az alkalmazott (környezetbarát) termesztési és feldolgozási technológiák fejlesztése terén. Segítsék az ellenőrzött szaporítóanyaghoz való hozzájutást.
6. A pannon biogeográfiai régió sajátos, Európa más részeitől eltérő adottságai lehetővé tennék számos hazai gyógynövény hungarikumként való elfogadtatását. Az eredetvédett gyógynövény-termékek körének bővítése további előnyöket jelentene az ágazat számára.
7. A tanácskozás résztvevői szerint a gyógynövény-ágazat a 2014-ben induló vidékfejlesztési programban megkülönböztetett kormányzati figyelmet érdemel. A mostani kritikus helyzetben azonban a több éves várakozás az ágazat leépülését kockáztatná, ezért az érintett tárcáktól azt várják, hogy jelöljék meg a jelenlegi pályázati rendszerben azokat a forrásokat, amelyek a fentiek értelmében a gyógynövény-ágazat támogatására fordíthatók.

A gyógynövényekre vonatkozó tudás megőrzése, gyarapítása

8. Az állam a Gyógynövény Szövetség és Terméktanácsal, a nemzeti parkokkal és a tudományos műhelyekkel együttműködve segítse olyan képzési formák létrehozását, melyek keretében a gyógynövények fenntartható gyűjtéséhez, környezetbarát termesztéséhez, valamint felhasználásához szükséges tudás megszerezhető.
9. Ezek az ismeretek jelenjenek meg a közoktatásban is a bioregionális adottságokra épülő helyi tudás részeként, a honismeret, a gyakorlati ismeretek, valamint az egészségnevelés műveltségi területeken.

5. A szekciók javaslatai oktatás-nevelés terén

1. Kapjon kiemelt figyelmet a mezőgazdasági szakképzés fejlesztése. A szakképzést lehetőség szerint minél nagyobb mértékben kapcsolják össze a családi gazdálkodással, hogy az iskolában oktatott anyag a gyakorlatban is hasznosulhasson, a gyermekek „belenőjenek” a gazdálkodásba.
2. A mezőgazdasági szakképzésben a tanulók ismerkedjenek meg az őshonos és régen honosult hazai fajtákkal is. Ez hozzájárul ahhoz, hogy önálló gazdálkodásukban is meglegyen az igényük e fajták alkalmazására.
3. Minél több iskolás ismerkedjék meg a mezőgazdasággal, a tanrend teremtsen lehetőséget arra, hogy évente egy hetet egy gazdaságban töltsenek a diákok.
4. Minél több helyen létesüljön az iskolákban tankert, gyümölcsös, tankonyha.
5. Fejleszteni kell a népfőiskolák hálózatát és erőteljesebben be kell vonni őket a vidékfejlesztésbe.

A tanácskozás résztvevői

Név	Szervezet
Aklan András	Helyi Kisközösségek Non-profit Kft.
Alt Norbert	Gyula Város Önkormányzatának alpolgármestere
Andréka Tamás	Vidékfejlesztési Minisztérium
Árva László	ESSCA Magyarország Alapítvány
Babai-Belánszky Tamás	Jövő Nemzedékek Országgyűlési Biztosának Irodája
Bagi Béla	Vidékfejlesztési Minisztérium
Balázs Bálint	Szent István Egyetem
Barta Eszter	Jövő Nemzedékek Országgyűlési Biztosának Irodája
Béres Tamás	Evangélikus Hittudományi Egyetem
Bernáth Jenő	Budapesti Corvinus Egyetem, Gyógy-, és Aromanövények Tanszék
Bertényi Gábor	Kerekegylet
Biró Krisztina	Nemzeti Erőforrás Minisztérium
Bisztray Júlia	Szent István Egyetem
Bodó Márton	Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet
Czene Zsolt	Vidékfejlesztési Minisztérium
Czippan Katalin	Jövő Nemzedékek Országgyűlési Biztosának Irodája
Czirbus Zoltán	Gyógynövény Szövetség és Terméktanács
Czumpf Attila	Természetes Életmód Alapítvány
Csáki Béla	Fülöpjakab polgármestere
Csizmadia László	Falusi és Agroturizmus Országos Szövetsége
Danis György	Dunarét Kft.
Deák Ferenc	Vidékfejlesztési Minisztérium
Faggyas Katalin	Vidékfejlesztési Minisztérium
Fáy Attila	Gazdálkodó
Fülöp Sándor	a jövő nemzedékek országgyűlési biztosa
Gábor Eszter	Gaia Ökológiai és Vidékfejlesztési Alapítvány
Garics János	Vidékfejlesztési Minisztérium
Greiner Erika	Országos Élelmezés- és Táplálkozástudományi Intézet
Gyenes Csilla	Göncöl Alapítvány
Harmos Krisztián	Bükki Nemzeti Park Igazgatóság
Horányi Tamás	Béres Rt.

Név	Szervezet
Hortobágyi T. Cirill	Pannonhalmi Főapátság
Horváth András	MTA Ökológiai és Botanikai Kutatóintézete
Horváth Olga	Ciszterci Monostor, Kismaros
Horváthné Apró Etelka	Apor Vilmos Katolikus Főiskola
Illés Ágnes	Vidékfejlesztési Minisztérium
Ilonczai Zoltán	Bükk Nemzeti Park
Jánossy László	Jövő Nemzedékek Országgyűlési Biztosának Irodája
Juhász Anikó	Agrárgazdasági Kutató Intézet
Kajdi István	Taliándörögd polgármestere
Kajner Péter	Vidékfejlesztési Minisztérium
Kárpáti László	ny. Nemzeti Park igazgató
Kelen Gábor	Jövő Nemzedékek Országgyűlési Biztosának Irodája
Kissné Farkas Erika	táplálkozástudományi szakértő
Kovács Gyula	Fajtagyűjtemény, Medes
Köck Oszkár	Magyar Kertészeti Tudományos Társaság
Labanc Györgyi	Természetes Életmód Alapítvány
Lakatosné Sira Magdolna	Túristvándi polgármestere
Lantos Tamás	Ormánság Alapítvány
Lányi András	Jövő Nemzedékek Országgyűlési Biztosának Irodája
Mellár Tamás	Pécsi Tudományegyetem Közgazdaságtudományi Kar
Muhari Zoltán	Panyola polgármestere
Németh Nándor	Pannon Elemző Iroda
Palotásné Gyöngyösi Ágnes	Vidékfejlesztési Minisztérium
Pásztor Szabolcs	Vidékfejlesztési Minisztérium
Petró Tibor	Green Living Matrix
Polgár Zsolt	Pannon Egyetem
Pósa Roland	Magyar Állatorvosok Világszervezete
Pottyondy Ákos	Pannonhalmi Főapátság
Pőcze Vilmos	Krisna-völgy Indiai Kulturális Központ és Biofarm
Rapali Zsolt	Natúrháló.hu
Réti Mónika	Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet
Roszák Péter	Biokontroll Hungária
Rönky Balázs	Termelőtől.hu

Név	Szervezet
Rubovszky László	ÉTA Országos Szövetség
Schmauder Sándor	Római Katolikus Egyházközség, Mende
Somhegyi Annamária	Országos Gerincgyógyászati Központ
Szabadkai Andrea	Szövetség az Élő Tiszáért
Szabó Gellért	Magyar Faluszövetség
Szemeti Sándor	Belecska polgármestere
Szénási András	Magyar Református Szeretetszolgálat
Szenci Győző	Állami Gyümölcs- és Dísznövénytermesztési Kutatóintézet
Szomráki Pál	Kerekegylet
Sztolyka Zoltán	Rozsály polgármestere
Szvathné Szalay Márta	Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet
Takács Tamás	Gyógynövénytúrák Kft.
Thuránszky István	Béri Evangélikus Egyházközség
Tisztartó Dávid	Szombathelyi Egyházmegye
Tóth Gergely	Pannon Egyetem
Tóthné Unghy Ilona	Vak Bottyán ÁMK
Török Ádám	Jövő Nemzedékek Országgyűlési Biztosának Irodája
Török József	Pest Megyei Kormányhivatal
Török Mihály	Török és Társa Gyógynövényforgalmazó Kft.
Török Zsófia	Gyula Város Önkormányzata
Trombitás Gábor	Jövő Nemzedékek Országgyűlési Biztosának Irodája
Ulicsák Tamás	Herbatea Manufaktúra Kft.
Várszegi Asztrik	pannonhalmi főapát
Veress László	Kerekegylet
Vitári Judit	DASZK Sellye
Zaja Péter	Kárpát-medencei Gyümölcsész Hálózat
Zámboriné Németh Éva	Budapesti Corvinus Egyetem, Gyógy- és Aromanövények Tanszék
Zlinszky János	Jövő Nemzedékek Országgyűlési Biztosának Irodája